

#MATURA 2018
Język polski – Matura ustna
Przykładowe zadania literackie

Zadanie literackie z przykładowym rozwiązaniem

Czym dla człowieka może być praca? Odpowiedz na pytanie, odwołując się do ballady *Szewczyk* Bolesława Leśmiana oraz innych tekstów kultury.

Szewczyk

W mgłach daleczeje sierp księżycy,
Zatkwiony ostrzem w czub komina,
Latarnia się na palcach wspina
W mrok, gdzie już kończy się ulica.
Obłądny szewczyk – kuternoga
Szyje, wpatrzony w zmór odmęty,
Buty na miarę stopy Boga,
Co mu na imię – Nieobjęty!

Błogosławiony trud,
Z którego twórczej mocy
Powstaje taki but
Wśród takiej srebrnej nocy!

Boże obłoków, Boże rosy,
Naści z mej dłoni dar obfity,
Abyś nie chadzał w niebie bosy
I stóp nie ranił o błękity!
Niech duchy, pałac gwiazd pochodnie,
Powiedzą kiedyś w chmur powodzi,
Że tam, gdzie na świat szewc przychodzi,
Bóg przyobuty bywa godnie.

Błogosławiony trud,
Z którego twórczej mocy
Powstaje taki but
Wśród takiej srebrnej nocy!

Dałeś mi, Boże, kęs istnienia,
Co mi na całą starczy drogę –
Przebacz, że wpośród nędzy cienia
Nic ci, prócz butów, dać nie mogę.
W szyciu nic nie ma, oprócz szycia,
Więc szyjmy, póki starczy siły!
W życiu nic nie ma, oprócz życia,
Więc żyjmy aż po kres mogiły!

Błogosławiony trud,
Z którego twórczej mocy
Powstaje taki but
Wśród takiej srebrnej nocy!

Przykładowa realizacja

1. Wprowadzenie

Praca jest ważnym aspektem ludzkiego życia. Nie tylko pozwala człowiekowi zdobyć środki utrzymania, ale często staje się drogą rozwoju człowieka, przynosi mu spełnienie. Bywa jednak, że w warunkach ekstremalnych staje się torturą.

2. Teza

Praca bywa zarówno błogosławieństwem, jak i przekleństwem dla człowieka.

3. Odwołanie się do podanego fragmentu

Ballada Leśmiana, utrzymana w konwencji baśniowej, przedstawia noc z życia niepozornego, skromnego szewczyka, który podejmuje się heroicznego zadania uszycia Bogu butów. Słowa „buty na miarę stopy Boga – co mu na imię – Nieobjęty!” podkreślają paradoksalność tego wyzwania.

Szewczyk wykonuje ją z ogromnym zapałem i radością. Trud, który staje się udziałem szewczyka, zostaje określony epitetem „błogosławiony”, a czas wykonania pracy zostaje nazwany twórczym.

Praca nosi znamiona daru dla Boga („naści z mej dłoni dar obfity”), swoisty wyraz wdzięczności za otrzymany „kęs istnienia”, ale także swoistej troski („byś nóg nie ranił o błękity”), szczerą i autentyczną w swej naiwnej prostocie.

Jest symbolem sensu życia („W szyciu nic nie ma, oprócz szycia, Więc szyjmy, póki starczy siły! W życiu nic nie ma, oprócz życia, Więc żyjmy aż po kres mogiły!”). A przede wszystkim nadaje biednemu szewczykowi godność („Niech duchy, paląc gwiazd pochodnie, Powiedzą kiedyś w chmur powodzi, Że tam, gdzie na świat szewc przychodzi, Bóg przyobuty bywa godnie”).

To przekraczające miarę człowieka dzieło, owoc jego pracy, staje się źródłem sensu, afirmacji życia i spełnienia.

4. Odwołanie do innego tekstu kultury

W powieści *Lalka* Bolesława Prusa praca jest ukazana jako miernik wartości człowieka.

Główny bohater Stanisław Wokulski, przejawiający inicjatywę, energię i zapał do pracy, jest przeciwstawiony środowisku arystokracji niezdolnej do żadnego pożytecznego działania, żyjącej ponad stan, zadłużonej, pogardzającej ludźmi pracy.

Brak możliwości podjęcia uczciwej pracy staje się przyczyną degeneracji niższych warstw społecznych (przykład Magdalenki).

Natomiast codzienny rzetelny trud kultywowany w warstwie mieszczańskiej budują solidne podstawy bytu społeczeństwa.

Obrazowi Warszawy zostaje przeciwstawiona społeczność Paryża, w którym praca jest ukazana jako możliwość samorealizacji, środek, dzięki któremu można osiągnąć sukces, zaspokoić różnorodne potrzeby, tworzyć to, co piękne i jednocześnie pożyteczne.

5. Odwołanie do innego tekstu kultury

Jednakże w literaturze odnajdujemy takie przykłady, w których praca przybiera postać tortury, odbierającej ludzką godność. Z takim ujęciem spotykamy się w książce *Inny świat* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, której akcja toczy się w sowieckim łagrze podczas II wojny światowej. Praca przy wyrębie lasu, w przekraczających ludzkie możliwości warunkach: kilkunastogodzinna, wykonywana w bardzo niskiej temperaturze przez niedożywionych ludzi. Naznaczona piętnem rywalizacji, kolektywną odpowiedzialnością za wyniki poszczególnych brygad, doprowadzała do łamania solidarności wśród więźniów. Praca w rzeczywistości totalitarnej staje się sposobem degradacji człowieka, jego uprzedmiotowienia.

6. Podsumowanie

Praca ludzka może być postrzegana jako wartość, przynosząca satysfakcję, poczucie spełnienia. W warunkach ekstremalnych może okazać się narzędziem zniewolenia, odbierającym człowiekowi godność.

Zadanie literackie do samodzielnego rozwiązania

W jaki sposób literatura podejmuje temat codzienności? Odpowiedz na pytanie, odwołując się do wiersza Anny Kamieńskiej *Marność* oraz innych utworów literackich.

Spojrzenie moich oczu odwróć od marności
Psalm 119

Ale daj mi też odrobinę marności
niebo spękane w gałązki
głos ptaka
dotknięcie ręki

ale nie pozbawiaj mnie szczypty marności
wiersza muzyki uśmiechu

Spróbuj spojrzeć choć raz przez okulary babuni
w których cerowała brązowe pończochy w prążki
i kołysała po nocach prawnuka okrytego krostami

Marność to czasem wiele dla marności
święto dzieciństwa
obiad ważny od zupy do kompotu
i żeby udało się ciasto
i żeby zaprasowana była starannie
zmarszczka na sukni

Marność nad marnościami
wszystko
do czego łąnie serce
że zdaje się pękać
smak domowego popołudnia
synowa krząta się po kuchni
chłopczyk na kolanach ojca

Dwa palce na powiekach
i tak ukoją oczy
odwróć wzrok od marności
aby widział odtąd tylko rzeczy wielkie
których ja nie umiem

Więc daj marność odchodzącej chwili
zawsze czułą jak sama mądrość